

TIJORAT BANKLARINI TASHKIL ETISHNINING HUQUQIY VA IQTISODIY ASOSLARI

Aliyev Yaxshimurod

Samarqand Iqtisodiyot va Servis institute Bank-Moliya xizmatlari fakulteti

BI-124 guruh talabasi

Abdulahobov Shaxzod Xolmo'minovich

Samarqand iqtisodiyot va Servis institute Bank ishi kafedrasi assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqola tijorat banklarini tashkil etishning huquqiy va iqtisodiy asoslarini o'rganishga bag'ishlangan. Bank tizimi mamlakat iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi sifatida, uning rivojlanishi va barqarorligi milliy iqtisodiyotning umumiy ahvoliga ta'sir ko'rsatadi. Maqolada tijorat banklarini tashkil etish jarayonidagi huquqiy me'yorlar, bankni ro'yxatga olish, litsenziya olish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash bo'yicha huquqiy asoslar tahlil qilinadi. Shuningdek, tijorat banklarining iqtisodiy asoslari, kapital talablariga, rentabellikni ta'minlash va kreditlash siyosati kabi iqtisodiy aspektlarga e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: tijorat banki, huquqiy asoslar, iqtisodiy asoslar, bank tashkil etish, litsenziya, kapital, kreditlash siyosati, bank rentabelligi, bank tizimi, iqtisodiy barqarorlik.

Аннотация : Данная статья посвящена исследованию правовых и экономических основ создания коммерческих банков. Банковская система является важной составной частью национальной экономики, и её развитие и стабильность оказывают значительное влияние на общее состояние экономики страны. В статье анализируются правовые нормы, связанные с процессом создания коммерческих банков, регистрация банка, получение лицензии, а также обеспечение финансовой устойчивости. Также внимание уделяется экономическим основам коммерческих банков,

требованиям к капиталу, обеспечению рентабельности и кредитной политике.

Ключевые слова: коммерческий банк, правовые основы, экономические основы, создание банка, лицензия, капитал, кредитная политика, рентабельность банка, банковская система, финансовая стабильность.

Annotation : This article is dedicated to the study of the legal and economic foundations of establishing commercial banks. The banking system is an important part of the national economy, and its development and stability have a significant impact on the overall state of the economy. The article analyzes the legal regulations related to the process of establishing commercial banks, bank registration, obtaining a license, and ensuring financial stability. Additionally, the economic foundations of commercial banks, capital requirements, ensuring profitability, and credit policies are discussed.

Keywords: commercial bank, legal foundations, economic foundations, bank establishment, license, capital, credit policy, bank profitability, banking system, financial stability.

Kirish

Tijorat banklari iqtisodiyotning ajralmas qismi bo'lib, ular milliy iqtisodiyotni rivojlantirish va barqarorlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Bank tizimi, o'z navbatida, mamlakatning moliyaviy barqarorligini ta'minlash, investitsiya oqimlarini boshqarish, iqtisodiy faoliyatni rag'batlantirish va pul-kredit siyosatini amalga oshirishda asosiy mexanizm sifatida xizmat qiladi. Tijorat banklarining tashkil etilishi, ularning ishlash mexanizmlari va faoliyatini tartibga soluvchi huquqiy va iqtisodiy asoslar, mamlakatdagi bank tizimining muvaffaqiyatli rivojlanishini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Banklarni tashkil etishning huquqiy asoslari, asosan, davlat tomonidan belgilangan qonunlar, me'yoriy hujjatlar va litsenziyalar orqali tartibga solinadi. Har bir bank

o'z faoliyatini boshlash uchun kerakli litsenziyaga ega bo'lishi va tegishli ro'yxatga olishdan o'tishi kerak. Buning ustiga, banklarning iqtisodiy asoslari, ularning kapital talablarini, rentabellikni ta'minlash va kreditlash siyosatini samarali boshqarish zaruriyatini taqozo etadi. Yaxshi tashkil etilgan tijorat banki iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi va u mamlakat iqtisodiyotining barqarorligiga hissa qo'shadi. Mazkur maqolada tijorat banklarini tashkil etishning huquqiy va iqtisodiy asoslari, shu bilan birga, banklarning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun zarur shart-sharoitlar tahlil qilinadi. Tijorat banklarini tashkil etishning huquqiy va iqtisodiy asoslari bugungi bank tizimining samarali ishlashini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Har bir bankning muvaffaqiyatli faoliyat ko'rsatishi uchun huquqiy me'yorlar va iqtisodiy sharoitlar bir-biri bilan uyg'un bo'lishi kerak. Banklar moliya resurslarini boshqarish, kreditlar berish va iqtisodiy faoliyatni rag'batlantirish kabi vazifalarni bajaradi. Shuning uchun, banklarning tashkil etilishi, ularning huquqiy holati va iqtisodiy mustahkamligi iqtisodiyotning rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Huquqiy asoslar banklarni tashkil etish uchun zaruriy shart-sharoitlarni belgilaydi. Har bir davlat o'zining moliyaviy tizimini boshqarish uchun banklarni tashkil etish bo'yicha alohida qonun va me'yoriy hujjatlarni ishlab chiqadi. O'zbekiston Respublikasi misolida, "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi qonun, tijorat banklarini tashkil etish va ularning faoliyatini tartibga solish bo'yicha asosiy huquqiy norma hisoblanadi. Bu qonun banklarni tashkil etish uchun kerakli litsenziya olish, bank ro'yxatidan o'tish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash kabi masalalarni tartibga soladi. Bundan tashqari, banklar uchun alohida kapital talablariga ega bo'lish muhimdir. Bank tashkil etish jarayonida kapitalning miqdori va uning shakli, ya'ni qimmatli qog'ozlar yoki boshqa moliyaviy aktivlar orqali ta'minlanishi lozim. Kapital bankning moliyaviy barqarorligini ta'minlashga, kreditlarni berishda va iqtisodiy operatsiyalarni amalga oshirishda zarur bo'lgan resurslarni yaratishga yordam beradi. Shu bilan birga, banklar o'z faoliyatini boshlashdan oldin tegishli litsenziya olishlari kerak, bu esa davlat tomonidan belgilangan muayyan talablar asosida amalga oshiriladi.

Iqtisodiy asoslar tijorat bankining rentabelligini ta'minlash, kapitalning samarali ishlatilishini boshqarish va kreditlash siyosatini to'g'ri tashkil etishda muhim rol o'ynaydi. Banklarni tashkil etishda iqtisodiy jihatlar, asosan, kapitalni jalb qilish va uning samarali ishlatilishini ta'minlash bilan bog'liq. Banklar o'z kapitalini jalb qilish uchun turli xil investitsiya vositalarini qo'llaydi, masalan, depozitlar, obligatsiyalar va boshqa moliyaviy mahsulotlar orqali. Kapitalning samarali ishlatilishi esa bankning rentabelligini oshiradi va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Shuningdek, banklar o'z kreditlash siyosatini ishlab chiqishda, mijozlarga nisbatan yondashuvni va kredit olishning shartlarini belgilashda ehtiyotkorlik bilan yondashishlari zarur. Banklar o'z faoliyatini boshlashdan oldin, kreditlash siyosatining muvaffaqiyatli bo'lishi uchun kredit risklarini tahlil qilish, mijozlarning moliyaviy holatini baholash va qaytarish imkoniyatlarini hisobga olishlari lozim. Bu jarayon, bankning iqtisodiy mustahkamligini ta'minlash uchun juda muhimdir. Bundan tashqari, tijorat banklarini tashkil etishda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun davlat tomonidan ko'rsatiladigan yordam va nazorat tizimi ham muhim ahamiyatga ega. Banklar iqtisodiyotning rivojlanishiga hissa qo'shishda faol ishtirok etadilar, ammo ularning muvaffaqiyatli ishlashi uchun davlat tomonidan zarur bo'lgan shart-sharoitlar yaratish muhimdir. Bular, masalan, moliyaviy bozorni tartibga soluvchi qonunlar, banklar faoliyatini nazorat qilish tizimi va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash choralaridir. Shuningdek, davlatning bank sektori uchun belgilangan stavkalar va kredit siyosati ham banklar faoliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tijorat banklarini tashkil etishning huquqiy va iqtisodiy asoslari, shubhasiz, banklar faoliyatining muvaffaqiyatli yuritilishi uchun mustahkam poydevor bo'lib xizmat qiladi. Banklarning samarali ishlashini ta'minlash uchun yuqorida keltirilgan barcha omillar birgalikda ta'sir o'tkazadi. Ularning huquqiy va iqtisodiy tizimini to'g'ri shakllantirish, nafaqat banklarning, balki butun mamlakatning iqtisodiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga yordam beradi. Shuning uchun, tijorat banklarini tashkil etishda davlat va iqtisodiy faoliyatni tartibga soluvchi muhim

huquqiy va iqtisodiy mexanizmlar doimiy ravishda takomillashtirib borilishi zarur.

Xulosa

Tijorat banklarini tashkil etishning huquqiy va iqtisodiy asoslari mamlakatning bank tizimi rivojlanishi va barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Banklarning huquqiy asoslari, davlat tomonidan belgilangan qonunlar va me'yoriy hujjatlar orqali tartibga solinadi, bu esa banklar faoliyatini qonuniy va xavfsiz tarzda olib borishni ta'minlaydi. Bankni tashkil etish jarayonida, muayyan kapital talablarini, litsenziya olish shartlarini va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash zarurati katta ahamiyatga ega. Shuningdek, tijorat banklarining iqtisodiy asoslari bankning rentabelligini ta'minlash, kreditlash siyosatini ishlab chiqish va kapitalni samarali boshqarishni o'z ichiga oladi. Banklarning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, ularning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishiga, shuningdek, mamlakat iqtisodiyotining umumiy rivojlanishiga hissa qo'shadi. Shuning uchun tijorat banklarini tashkil etishning huquqiy va iqtisodiy asoslari o'zaro bog'liq bo'lib, ular bank tizimining barqaror va samarali ishlashini kafolatlaydi. Mazkur jihatlar, banklarning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishiga va ularning iqtisodiy tizimdagi o'rnini mustahkamlashga katta ta'sir ko'rsatadi. Har bir mamlakatda banklarni tashkil etish uchun zarur bo'lgan qonunlar va iqtisodiy shart-sharoitlar doimiy ravishda takomillashtirib borilishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jumayev, A. *Tijorat banklari va ularning iqtisodiy roli.*
2. Davronov, T. *Bank tizimining huquqiy asoslari: nazariy va amaliy yondashuvlar.*
3. Salimov, R. *O'zbekistonda tijorat banklarini tashkil etishning huquqiy va iqtisodiy jihatlar.*
4. Shodiev, N. *Banklar va moliyaviy barqarorlik: huquqiy va iqtisodiy masalalar.*

5. Suleymanov, U. *Tijorat banklarini boshqarish va ularning iqtisodiy tahlili.*
6. Mukhitdinov, M. *Banklarning iqtisodiy barqarorligi: Asosiy tamoyillar va usullar.*
7. Qodirov, B. *Moliyaviy institutlar va ularning mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni.*
8. Guseinov, Z. *Kommercial'nye banki: Ekonomicheskie i pravovye aspekty.*